

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۳/۰۶/۱۴

نوشته: غوث جانباز

چشم انداز اجمالی به نقش و جایگاه شانگهای در مناسبات نوین بین المللی "موقف نوسان دار" هند در شانگهای

به تاریخ ۴ جولای سال جاری (۲۰۲۳) برای اولین بار بیست و سومین اجلاس دوره ای سران سازمان همکاری شانگهای به ریاست هندوستان به شکل آنلاين برگزار گردید.

در این اجلاس سران شانگهای توجه اساسی خود را به مسایل ذیل معطوف داشتند:

- تأمین و تحکیم امنیت در حوزه شانگهای
- تعمیق همکاری های اقتصادی - تجارتي
- تحکیم اتحاد و وحدت نظر میان اعضای شانگهای
- احترام به حاکمیت ملی و تمامیت ارضی کشور ها
- حمایت از محیط زیست
- ایران در این اجلاس به عضویت کامل شانگهای درآمد.
- توافق بعمل آمد که کشور بیلاروس سال آینده به عضویت کامل شانگهای پذیرفته شود.

با نظر اندازی ژرفتر، علیرغم فضای به ظاهر عاری از غبار میان اعضای شانگهای، می توان یک نوع بی اعتمادی توأم با بی برنامگی ستراتیژیک را در این سازمان مشاهده نمود.

برای موشگافی موضوع نخست مختصر می پردازیم به تحلیل موقف و منافع هند در سازمان شانگهای

در یک نگاه کلی، موقف هندوستان را در ساختار های شانگهای می توان "موقف نوسان دار" تعریف نمود. همین موقف "نوسان دار" بار ها به هند موقع داده تا در برقراری معادلات نیروها در سطح منطقه و فرا منطقه ئی نقش منوط به خودش را بازی کند.

هند، همین اکنون توانسته همزمان در دو سازمان اصولاً متضاد، یعنی شانگهای و QUAD عضویت داشته باشد. اتحادیه QUAD بر محوریت ایالات متحده امریکا می چرخد، در حالیکه نقش کلیدی را در شانگهای چین و روسیه بازی می نمایند. هند یکی از بزرگترین خریداران تسلیحات از روسیه بوده، در عین حال، همکاری های متقابل را با ایالات متحده امریکا در تمام عرصه ها عمیق تر ساخته می رود.

بنابراین، سازمان شانگهای برای هند در واقعیت بافتی لز منافع و چلنج هاست. هند در شانگهای از یک سو با شرکای قدیمی و آزموده خود مانند روسیه و کشور های آسیای مرکزی همکاری می نماید، و از جانب دیگر با رقبای سرسخت خود مانند چین و پاکستان مجبور است در پاره ی موارد داخل تعاملات سیاسی و رسمی گردد.

هند از عضویت خویش در شانگهای بیشتر به حیث حربه ای برای گسترش همکاری متقابل با کشور های حوزه ابروایشیا استفاده می نماید.

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

هند همواره با علاقمندی خاص در تطبیقات مرکز ضد تروریستی شانگهای فعالانه سهم می گیرد. این مانور های نظامی در چهارچوب شانگهای به هند موقع می دهد تا زمینه ها و شرایط عملی برای تأمین گفتگو با منسوبین سکتور نظامی چین و پاکستان به میان آید، و دورنمای برای حل و فصل اختلافات سابقه دار فراهم گردد. علیرغم توافق اصولی چین برای شمولیت هند در شانگهای رقابت های پت و آشکار میان دهلی و پیکن تازه نفس تازه به خود گرفته است.

به طور مثال، هند یگانه کشوریست در سازمان شانگهای که از ابتکار چین تحت عنوان "یک مسیر، یک کمربند" با تمام جرئت حمایت نمی نماید. با وجود عضویت هر دو کشور در شانگهای مناقشه روی اراضی متنازع مثل سابقا پاجا باقی مانده و مانع تصادم نظامی میان شان در سال ۲۰۲۰ نگردد.

افزون بر آن، در محافل سیاسی هند هر چه بیشتر ابراز نگرانی می گردد که فشار تحریم های غرب علیه روسیه، احتمالاً مواضع روسیه را در منطقه و خاصاً در شانگهای تضعیف نماید، و چین نه تنها به حیث ایجادگر فارمت شانگهای، بلکه به حاکم تمام عیار آن مبدل گردد.

اخیراً شورای امور جهانی هند (Indian Council of World Affairs) گزارشی را پیرامون وضعیت داخلی شانگهای به نشر رسانده است. در این گزارش در کنار سایر مسایل قید گردیده: "شانگهای توانسته تجارب مثبت را در قسمت تأمین امنیت، جذب هند در این سازمان به حیث عامل نیرومندی شانگهای به دست آورد." لیکن در بخش دیگری از گزارش به نکته مهمی اشاره می شود: "... توسعه بعدی سازمان شانگهای را بدون رفع تضاد های موجود میان اعضای آن به دشواری می توان تصور نمود."

توسعه مناسبات دهلی - جدید با یکی از اعضای کلیدی شانگهای، یعنی فدراسیون روسیه کدام ربطی مستقیم و ارگانیک با حضور این دو کشور در شانگهای نداشته و مناسبات هند با دولت های نو بنیاد آسیای مرکزی مدتهاست که در فارمت های مختلف دوام دارد.

هند، پنهان نمی نماید که قصد دارد از موقف "نوسان دار" خود در شانگهای حداکثر سود را به دست آرد؛ بنابراین، تصور می رود که در فضای تشدید تضاد با پیکن (و همچنان اسلام آباد) احتمال آن وجود دارد که هند علاقمندی خود را برای شانگهای به پائین ترین حد تنزیل دهد.

حلقات سیاسی هند در گفتگو های غیر رسمی خاطر نشان می سازند که نظریه برگزاری ملاقات امسال سران شانگهای به طور آنلاین، اساساً نظر و ابتکار دهلی - جدید بود. دهلی جدید با این اقدام خویش مانع ورود هیأت های چند هزار نفری چین و پاکستان شده، و همچنان سد راه فعالیت های سیاسی - استخباراتی این دو کشور در حریم خود گردید.

رئیس دولت چین را در سفر های رسمی معمولاً هزاران نفر همراهی می نماید. مقامات فوقانی دهلی با درک این وضعیت مصلحت دیدند تا موقع ندهند که چینی ها و پاکستانی ها در داخل خاک هند ملاقات های حاشیوی با سایر "بازیگران" داشته باشند. رسانه ها در ابتدا تأکید می نمودند که گویا رهبری چین و پاکستان به علت برگزاری اجلاس شانگهای در دهلی از اشتراک در آن به طور حضوری اجتناب ورزیده اند.

مشکل اساسی دیگری که سازمان شانگهای از ابتدای تشکیل خود با آن مواجه بوده، موانع روز افزون در راه تطبیق برنامه ها، پلان ها و سایر همکاری ها میان اعضای این سازمان است. قاسم جمارت توکایف، رئیس جمهور قزاقستان حین سخنرانی در اجلاس دهلی به همین معضله به طور ذیل اشاره نمود:

"سازمان همکاری شانگهای طی بیست سال نتوانسته حتی یک برنامه بزرگ اقتصادی و زیربنائی را در حوزه مربوط به شانگهای روی دست گیرد و عملی نماید." (قزاقستان، پس از ختم مأموریت یک ساله هند، ریاست دوره ای شانگهای را به دوش گرفته است).

اما با این همه، سازمان شانگهای در موجودیت این همه پارادوکس ها جذابیت خود را برای جذب اعضای جدید نه تنها از دست نداده، بلکه بر عکس حفظ نموده و افزایش داده است. شمولیت ایران در شانگهای و صف آرائی بیلاروس و سایر کشور ها برای کسب عضویت کامل گواه بر این ادعاست.

شکی نیست که حضور کشور پیچیده و چند بعدی مانند ایران در شانگهای لااقل نفوذ هر دو (شانگهای و ایران) را در حوزه خاور میانه بیشتر و مطرح تر می سازد. محمد ابراهیم رئیسی حین سخنرانی در اجلاس شانگهای ظاهراً و ترجیحاً بیشتر به استقامت های اقتصادی - تجارتي سازمان اشاره نمود. به طور مثال، او از تعویض دالر به اسعار ملی در کشورهای عضو شانگهای و تعمیق همکاری های اقتصادی میان اعضای سازمان تأکید نمود. رئیسی به یک نکته ای جالبی دیگر هم اشاره داشت. به باور او تعمیق همکاری میان کشورهای عضو می تواند "نظم و عدالت را در منطقه تأمین." دلچسپ است مثال و میکانیزم انطباقی این ادعای رئیسی را بدانیم!؟

از آنجائیکه در حال حاضر شدت و وسعت تضاد ها میان روسیه، چین و ایران از یک طرف و ایالات متحده امریکا از جانب دیگر در حال اوج گرفتن است، دور از امکان نیست که شمولیت ایران در شانگهای زمینه همکاری های هر چه نزدیکتر را، به شمول تشکیل یک اتحادیه مستقل مرکب از روسیه، چین، ایران و بیلاروس فراهم سازد. جمع بندی آنچه در بالا تذکر یافت :

علیرغم مندرجات به ظاهر صلح آمیز اعلامیه اخیر شانگهای، عده ای از اعضای سازمان به نحوی کوشش نمودند تا در بطن اعلامیه محتوای ضد غرب گنجانیده شود؛ لیکن تضاد های موجود در داخل شانگهای می تواند پیامد های غیر قابل پیش بینی داشته باشد. به طور مثال، موقف و موضعگیری محافظه کارانه و "نوسان دار" هند، که علاقمند حفظ مناسبات نیک با امریکا و غرب بوده، و همزمان تقابل بالفعل که با چین و پاکستان دارد، موقف و موضعگیری ستراتیژیک دهلی جدید را در استقامت شانگهای می تواند هر آن به طور بنیادی تغییر دهد. در عین حال، جدا و افزون بر آنچه در فوق نگاشته شد، شانگهای به نظر من با یک مشکل اساسی تر دیگر نیز روبرو است؛ و آن عبارت از تعیین و تثبیت نقش و جایگاه شانگهای در مناسبات نوین بین المللی می باشد. نشست دهلی- جدید با تمام وضاحت نشان داد که این مشکل در سازمان وجود دارد. من ادعای آنرا ندارم که بی اعتنائی در برابر مشکلات موجود، در دور نمای نزدیک باعث ترک کسی از سازمان خواهد شد، لیکن با جرئت تأکید نموده می توانم که بی اعتنائی در مقابل پدیده ها و جریانات متضاد در داخل شانگهای رفته رفته آنرا به یک نوع "کلوب آقایان" مبدل خواهد ساخت، یعنی محل که برای اشتراک کنندگان خوشایند خواهد بود تا خودشان را بنمایانند، با ادبیات بلند و بالا از سیاست بگویند و دیگر هیچ.